

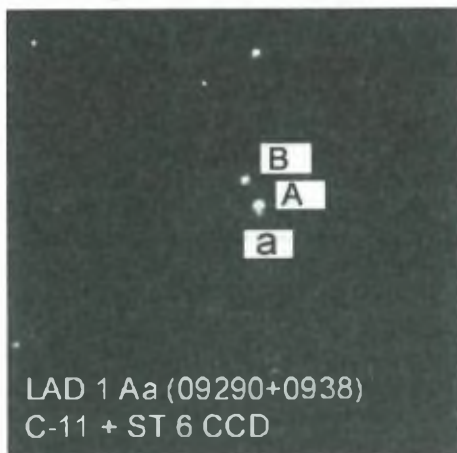

Kettőscsillagok

Egy kettőscsillag katalogizálásának története

A történet a kilencvenes évek közepén kezdődött, amikor még egyetemi tanulmányaimat folytattam a JPTE Természettudományi Karán. Akkortájt már megismertünk a még ma is újnak számító technikával, a CCD-vel, de használata amatőrként csak kevesek kiváltsága volt az országban. Egy Meteor szerkesztőségi ülésen vetette fel Kiss László, akkor még egyetemi hallgatóként, hogy lenne-e kedvem Szegeden a JATE-n néhány napot tölteni, és a CCD-vel kettősökről képeket készíteni, majd a felvételeket kimérni.

Az ötlet csak 2000 tavaszán öltött testet egy hosszú hétvége formájában. A Szegedi Egyetemen a Béke épület tetején található kis csillagvizsgáló aktívan működött, így könnyen bekapcsolódhattam a CCD-s munkába. Bár előtte még nem dolgoztam digitális képrögzítéssel, a könnyen kezelhető műszerekkel hamar megbarátkoztam, és már első este értékelhető képek születtek Kiss László segítségével. Celestron-11 Schmidt-Cassegrain rendszerű távcsövet és ST-6 kamerát alkalmaztunk a belváros kellős közepén. Több sem kellett, rövidesen belekezdtem az aktuális kettős ajánlat objektumainak észlelésébe; így került terítékre az AG 349, a HJ 2800, a HLM 6, az SHJ 223 és az STF 1977 és néhány mély-ég objektum. Egészen elképesztő volt számomra a technika hatékonysága, ugyanis másnap a képeket asztrometriai módszerrel referenciacsillagok segítségével ki is mértük, így pontos szögtávolság és pozíciósög adatokat számoltunk ki. Másnap következett az ω Leo környéki ajánlat második felének felkeresése. Az STF 1360 után a CHE 138 és CHE 139 kettősök következtek, amelyek szerepeltek az USNO Neglected pairs (Elhanyagolt párok) listáján is, ugyanis 1911-es felfedezésük óta egyetlen mérés sem készült róluk. Mindkét csillagpár jól látszott a felvételen, de a Chevalier 138 főcsillaga mellett egy a kísérőnél jóval közelebbi halvány csillag nyoma is körvonalazódott, amelyet a CLEA szoftver csillagként fel is ismert. Egy ellenőrző pillantás a Digitized Sky Survey megfelelő koordinátájú területére, és ott is látható volt a főcsillag melletti kis kinövés. A 9^m -s főcsillag mellett a 13^m -s új komponens szögtávolsága $8''06$ -nek adódott. Valójában azonban nem hittem abban, hogy új

kettőst találtam, és a Meteor soron következő kettős rovatában sem említettem meg az új csillagot, csak a már ismert főpárról beérkezett észleléseket dolgoztam fel.

Az új pár léte, szerencsére, nem hagyott nyugodni. Évek óta jó kapcsolatban álltam a Francia Kettőscsillag Szakcsoporton belül Edgar Souliéval, akinek elküldtem a képet a mérési eredményekkel együtt. Soulié, néhány elismerő sor után, továbbította az észlelést az Observatoire Royal de Belgique-ben tevékenykedő Jean Dommanget-nek, aki a Hipparcos mérésein alapuló Catalogue de Composantes D'Étoiles Doubles et Multiples, ismertebb nevén CCDM fejlesztésén dolgozott. A brüsszeli projektbe azonban már nem fért be az én kettősem, ugyanis az ő érdeklődési területükbe alapvetően csak a szorosabb párok, konkrétan a 3"-nél szorosabbak estek. Így, közel egy évre, a téma talonba került.

Időközben jó kapcsolat alakult ki az angol Webb Society Double Star Section vezetőjével, Robert Argylevel. Ez idő tájt Berkó Ernő már szorgalmasan végezte CCD-s kettőscsillag méréseit, egyre kecsegtetőbb eredményeket produkálva. A történet, úgy hiszem, mindenki számára ismerős; Ernő mérései a Webb Society körlevelében (DSSC) való publikáció után felvételt nyertek a Washington Double Star Catalogue-ba. A kedvező nemzetközi fogadtatás után említettem meg egy levélben Brian Masonnak, a WDS projekt vezetőjének az én kettősömet is. „Nagyszerű a kép!” – jött a lelkesítő válasz, amelyet követően már „csak” a DSSC-ben való cikk írása volt hátra, ugyanis csak elismert és leinformálható forrásból származó méréseket vesznek fel a WDS-be. Robert Argyle azonnal a pártfogásába vett, és felajánlotta, hogy nem kell fáradnom az angol fordítással, majd ő megírja a publikációt a megfelelő formában. Egy gondnal kevesebb – gondoltam. Az írás annak rendje-módja szerint meg is jelent. Külön érdekessége a DSSC 11-es számának, hogy 2002. évben többen is mérték a CHE 138-at, mivel az az elhanyagolt párok listáján volt. Így Berkó Ernő, valamint Martin Nicholson a Daventry Obszervatóriumából, de a CHE 138 halvány komponensét nem észlelték, valószínűleg a kép készítésének rosszabb seeingje miatt.

A mérések feldolgozása és az új párok számbavétele Washingtonban is hosszú és alapos munkát igényel, így a kettősömet, mint újonnan felfedezett párt csak júniusban olvashattam a WDS adatbázisában LAD 1 néven, számomra nem kis örömet okozva.

LADÁNYI TAMÁS

OPTIKA BAZÁR

2003.10.12. Ferencvárosi Művelődési Ház
Budapest X., Haller u. 27.

Ø240 (v 45) üvegkorong 11 900–19 900 Ft
70/500-as kis Newton állvánnyal 14 900 Ft
8/500 Rubinar tükörobjektív 29 900 Ft
Zenit fényképezőgép 3900 Ft
Praktica fényképezőgép 9900 Ft
F= 210 mm 67°-os objektív 9900 Ft
M 42x1-es 30–70 zoom objektív 9900 Ft
M 42x1-es 70–200 zoom objektív 14 900 Ft
Fényképezőgép, binokulár javítás.

Szinte bármit átvesszek, beszerzek. Csere
beszámítás, részletfizetés.

H–P: 18^h–22^h Budapest XI., Tomaj u. 2.
Tel.: (1) 208-4935 este, (70) 205-1655

**Továbbra is várjuk Olvasóink
fényképes beszámolóit
távcsőépítési tapasztalataikról,
szakkörük, klubjuk, csillagvizsgálójuk
tevékenységéről, lakóhelyük
csillagászati életéről.**

Magyar Csillagászati Egyesület
1461 Budapest, Pf. 219.
E-mail: mcse@mcse.hu